

ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI WORLD*

ญาณิศา นวลแก้ว^{1*} ปัทมวรรณ จินดารักษ์²

¹⁻²หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพ

*Corresponding author e-mail: 6909020092@payap.ac.th

บทคัดย่อ

โลกยุคใหม่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีมากขึ้น สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ส่งผลกระทบทวีความรุนแรง สำหรับผู้นำองค์กรที่ต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทัน กับ โลกของความสับสนและความซับซ้อน ส่งผลให้ VUCA World ที่ใช้มานานกว่า 30 ปีอาจอธิบาย สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ยังไม่ครอบคลุม ในการพัฒนาองค์กร นักบริหารจากหลายวงการอาชีพ จึงนำแนวคิด BANI World มาใช้อธิบายโลกยุคใหม่แทน VUCA World เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการ รับมือกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเฉพาะเจาะจงยิ่งกว่าเดิมทั้งในมิติด้านกายภาพ องค์กร และความรู้สึกอารมณ์ของบุคลากรในองค์กรด้วย ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ และผลลัพธ์ทางการบริหารที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมให้ผู้ได้บังคับบัญชามีความศรัทธาและไว้วางใจเพื่อจะได้ ร่วมแรงรวมใจกับผู้นำเพื่อบรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ องค์ประกอบของ **ภาวะผู้นำการศึกษา คาทอลิกในยุค BANI WORLD** ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ภาวะผู้นำการ ทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้วยองค์ประกอบดังกล่าวจะ สามารถนำพาองค์กรสู่เป้าหมายและเกิดความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิก; BANI WORLD

*Received: 15 December 2023, Revised: 25 January 2024, Accepted: 1 February 2024

Catholic Educational Leadership in the BANI WORLD Era

Yanisa Nuankaew^{1*} Pattamawan Chindarak²

¹⁻²Master of Education in Educational Administration Program, Payap University

*Corresponding author e-mail: 6909020092@payap.ac.th

ABSTRACT

The modern world has an increasingly rapid rate of technological change. The business environment and economy have an intensifying impact. For organizational leaders who must understand and prepare to deal with it in time. With a world of confusion and complexity, the VUCA World that has been used for more than 30 years may explain various changing situations. not yet covered in organizational development Executives from many professions have therefore adopted the concept of BANI World to describe the modern world instead of VUCA World in order to gain clarity in dealing with the impacts of change more specifically than before in both the physical dimension. organization and the feelings and emotions of personnel in the organization as well. Therefore, Catholic school administrators need to have a clear and concrete management vision and results for their subordinates to have faith and trust in so that they can join forces with the leaders to achieve Accomplished as set out Elements of Catholic educational leadership in the BANI WORLD era includes visionary leadership. Communication Leadership Leadership, teamwork Agile Leadership and transformational leadership With such elements, the organization will be able to lead the organization towards its goals and achieve sustainability.

Keywords: Catholic Educational Leadership; BANI WORLD

บทนำ

โลกยุคใหม่หลังวิกฤติโควิด 19 เป็นโลกมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่รวดเร็วมากขึ้น เกิดจากปัจจัยหลายด้านซ้อนทับกัน ทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Digital Disruption) สถานการณ์โลกผันผวน (VUCA World) การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมคน สังคมสูงวัย และโรคอุบัติภัยใหม่ๆ (ไทยโพสต์, 2565) และทางการเมือง รวมเข้าด้วยกัน (พระมหาอำพล ชัยสาร, 2565) โดยแนวคิดเดิมที่ใช้อธิบายสถานการณ์โลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ จนทำให้การตัดสินใจต่างๆ เป็นได้ยากลำบาก เกิดความชะงักงันในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรต่างๆ ก็คือ สถานการณ์ VUCA World ซึ่งเป็นคำย่อที่วิทยาลัยกองทัพสหรัฐฯ ใช้เรียกและอธิบายสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและรุนแรงอย่างต่อเนื่องในช่วงสงครามอัฟกานิสถานและอิรัก ในช่วงทศวรรษที่ 1990 และต่อมาได้ถูกนำมาใช้ในโลกรธุรกิจเพราะสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่แพ้สถานการณ์สงครามเช่นกัน โดย VUCA World ประกอบด้วยสถานการณ์ 4 รูปแบบ ได้แก่ Volatility (ความพลิกผัน) Uncertainty (ความไม่แน่นอน) Complexity (ความซับซ้อน) และ Ambiguity (ความคลุมเครือ)

เมื่อโลกยุคใหม่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากขึ้น ผลกระทบยิ่งทวีความรุนแรง ไม่เพียงมีผลต่อการตัดสินใจของผู้นำองค์กรในการใช้กลยุทธ์เอาชนะปัญหาอุปสรรคต่างๆ แล้ว แต่ยังมีผลต่อสภาพจิตใจของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่ต้องทำงานในโลกแห่งความยุ่งเหยิง ความวุ่นวาย ส่งผลให้ VUCA World ที่ใช้มานานกว่า 30 ปีอาจอธิบายสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ยังไม่ครอบคลุม ในการพัฒนาองค์กร นักบริหารจากหลายวงการอาชีพจึงนำแนวคิด BANI World มาใช้อธิบายโลกยุคใหม่แทน VUCA World เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรับมือกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเฉพาะเจาะจงยิ่งกว่าเดิมทั้งในมิติด้านกายภาพองค์กรและความรู้สึกอารมณ์ของบุคลากรในองค์กรด้วย (จิราเจต วิเศษตอนหาย, 2565)

BANI World เป็นแนวคิดของ Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ BANI World เป็นมากกว่า “สถานการณ์” ที่พลิกผัน, ไม่แน่นอน, ซับซ้อน, และคลุมเครือ แต่เป็นการมองไปถึงผลกระทบ “ด้านอารมณ์ของคน” ด้วย เช่น ความเครียด ความกังวล ความหดหู่ ความสับสน ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรมองเห็นภาพรวมในการบริหารจัดการอย่างรอบด้านในสถานการณ์โลกยุค BANI World ซึ่งประกอบไปด้วย 1) โลกที่เปราะบาง (B - Brittle) สิ่งต่างๆ มีความเปราะบาง นอกจากเปลี่ยนแปลงได้เสมอแล้ว ยังสามารถล่มสลายได้อย่างรวดเร็วด้วย เช่น หลักสูตร โครงการ แผนงานจะมีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวอยู่ตลอดเวลาอันเนื่องมาจากความพลิกผันของโลกรอบด้าน แผนระยะยาวหรือแผนที่ไม่มีความยืดหยุ่นจึงอาจถูกทำให้ชะงัก (Disrupt) ได้ตลอดเวลา 2) โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A - Anxious) บุคลากรเกิดความกังวลและความเครียด เนื่องจาก ธรรมชาติของการทำงานเปลี่ยนไปจากเดิม โดยต้องตอบสนองต่อความรวดเร็วและไม่แน่นอนของสถานการณ์ซึ่งทำให้ลังเลไม่กล้าตัดสินใจ กลัวเกิดความผิดพลาดหรือหากพบปัญหาซับซ้อนบ่อยๆ เกินกว่าจะรับมืออาจนำไปสู่สภาวะ

ความสับสนของบุคลากรและนำองค์กรไปสู่สถานการณ์วิกฤต 3). โลกที่ซับซ้อนคาดเดายาก (N - Nonlinear) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นเส้นตรง หมายถึง สาเหตุและผลลัพธ์ไม่สัมพันธ์กันและไม่สามารถคาดเดาแนวโน้มได้ สาเหตุเล็ก ๆ อาจจะนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่เกินคาดเดาและ 4). โลกที่เข้าใจยาก (I - Incomprehensible) มีข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนปัจจัยต่างๆ มีปริมาณมากและซับซ้อน ทั้งจริงและเท็จ ทำให้การทำความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือ สรุปสถานการณ์ การคาดการณ์หรือการวางแผนควบคุมให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปได้ยาก (จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565)

สถานการณ์ในยุค BANI World ส่งผลกระทบไปทั่ววงการรวมถึงวงการศึกษาด้วย ได้แก่ ช่วงหลังวิกฤตโควิด 19 เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย ธุรกิจเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงเทคโนโลยี เข้าไม่ถึงข้อมูล ไม่มีทักษะดิจิทัล เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล รวมไปถึงสภาวะทางจิตใจของนักเรียน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษายุคหลังโควิดที่เปราะบางและเต็มไปด้วยความหดหู่ เครียด วิตกกังวล เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผู้เรียนและเยาวชน (ไทยโพสต์, 2565) ดังนั้น การจัดการกับปัญหาและความท้าทายเหล่านี้ย่อมเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้นำสถานศึกษาหรือผู้นำทางการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

ผู้นำเป็นบุคคลที่ริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงการกระทำในกลุ่มซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่ เกี่ยวกับการกิจของกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสและต้องมียุทธวิธีรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งและการต่อต้านได้อย่างเหมาะสม เพราะผู้นำเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ (Fiedler, 1967) ผู้นำสถานศึกษาหรือผู้นำทางการศึกษาระดับต่างๆ ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเริ่มจากการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนางานต่าง ๆ ขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้นำทางการศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ ต่างๆที่จะนำพาให้หน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษามุ่งไปสู่ความสำเร็จ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีคุณภาพ ผู้นำทางการศึกษาในยุค BANI World จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆและพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อปรับตัวและองค์กรให้มีความเหมาะสมและทันต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิก ทีมงานและองค์กรมั่นใจว่ามีความพร้อมในการรับมือกับทุกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต (Latif, Suzana Abd., 2020) ผู้นำจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลให้บุคคลดำเนินการในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กร โดยที่ผู้นำได้แสดงความรู้ในด้านต่าง ๆ และแสดงลักษณะท่าทางเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและบรรลุเป้าหมายร่วมกันและมีลักษณะผู้นำ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2553)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของสถานศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงกระบวนการที่ปฏิบัติ

ต่อผู้ตามโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีการกระตุ้นให้ผู้ตามปฏิบัติตาม สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามสิ่งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติของผู้ตาม สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวมและมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามจะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ (4Is) ตามทฤษฎี ของ แบสและโวลีโอ (Bass and Avolio. 1994) คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลการบริหารงานโรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทยอยู่ภายใต้นโยบายของสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย มีฐานะเป็นองค์กรหนึ่งที่อยู่ภายใต้การบริหารของสภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นระบบการบริหารของพระศาสนจักรคาทอลิก พระศาสนจักรได้เล็งเห็นถึงบทบาทอันสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเสริมสร้าง และการพัฒนาสมรรถภาพ และศักยภาพของมนุษย์อย่างครบถ้วนในทุกด้าน และการศึกษายังปลูกฝังความรัก จริยธรรม และมโนธรรมให้แก่เยาวชนอีกด้วย ดังนั้นจึงอาจ กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษา จึงเท่ากับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นเจริญก้าวหน้าขึ้นนั่นเอง (สภาการศึกษาคาทอลิก, 2558) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น เหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ทันสมัยและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง (ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่, 2563)

ผู้นำทางการศึกษาในยุค BANI World ถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำเชิงรุก มีสติปัญญา สามารถประสานงาน และใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาและตอบสนองกับความท้าทายใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม รวมถึงมีความพร้อมในการนำพาผู้ร่วมงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และองค์กรก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคต่างๆ พร้อมเดินทางสู่ความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายได้แม้ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และซับซ้อนมากขึ้น Nurbantoro (2021) กล่าวว่า ผู้นำทางการศึกษาควรมีแนวคิดในเชิงบวกในการเปิดรับความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเข้าสู่ยุค BANI World และมองหาโอกาสในการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ แนวคิดวิธีการใหม่ๆ ในการรับมือเอาชนะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซับซ้อนและไม่แน่นอนนี้ ในการเรียนรู้และพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ได้อยู่เสมอซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brodie, Victoria Kimball (2019) กล่าวว่า สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาที่สำคัญมี 3 สมรรถนะคือ 1) ความคิดเชิงระบบ มุ่งเน้นมองภาพรวม มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ 2) ความฉลาดด้านบริบทความสามารถในการปรับใช้ข้อมูลสารสนเทศความรู้ความสามารถที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานในบริบทของสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากเดิม 3) กลวิธีด้านอภิปัญญา (Metacognitive Strategies) การรู้ความคิดว่ามีความรู้ความสามารถระดับใดรวมถึงสามารถควบคุมและใช้ความคิดตนเองโดยมีการวางแผน ตรวจสอบประเมินผล และวิพากษ์ความรู้ความคิดวิธีการด้วยตนเองได้ว่าเหมาะสมและสามารถนำมาแก้ไขปัญหพัฒนางานได้ดีหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้แล้วสถาบันผลิตครูและผู้นำทางการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงกลุ่มบริหารงานบุคคลใน

สถานศึกษา ควรมีนโยบายและดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของผู้นำทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และมีความไม่แน่นอนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brodie, Victoria Kimball (2019) & Coopersmith, Kevin (2022) กล่าวว่า สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาที่สำคัญคือสมรรถนะ ภาวะผู้นำแนวตั้ง (Vertical Leadership) มีความสามารถในการคิด การตัดสินใจ การพัฒนากลยุทธ์ การบูรณาการมุมมองต่าง ๆ ได้หลากหลายและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี นอกจากนี้ Brodie, Victoria Kimball (2019) กล่าวว่า ผู้นำทางการศึกษาและทุกคนในองค์กร จำเป็นต้องร่วมแรงร่วมใจในการยกระดับขีดความสามารถของตนเองให้สามารถรับมือกับอุปสรรคต่างๆ ที่มาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพื่อก้าวข้ามวิกฤติและสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กร

ดังนั้น การนำเสนอภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI WORLD จะเป็นประโยชน์ต่อผู้นำทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องได้น่าองค์ความรู้จากการศึกษานี้ไปใช้ในการพัฒนาเตรียมความพร้อมภาวะผู้นำของผู้นำทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในปัจจุบันรวมถึงในอนาคต เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์คาทอลิก ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิก

การศึกษาเป็นความหวังของโลก โลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ดังนั้น นักการศึกษาคาทอลิกจึงต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนเอง และวิธีการจัดการศึกษา ด้วยการวางแผนและมีความมุ่งมั่นในการสร้างแรงบันดาลใจ ให้เด็กและเยาวชนสามารถวางแผนและก้าวไปสู่เป้าหมายในการดำเนินชีวิต รู้จักเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ตรงต่อแยกแยะและรู้จักคุณค่าของตนเอง ทำให้โลกแห่งการเรียนรู้กว้างขวางและไร้พรมแดน ดำเนินชีวิตในยุคแห่งการทำลายเพื่อการเปลี่ยนแปลงให้เกิดใหม่ (Disruption) โดยอาศัยความกล้าหาญที่จะเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้ ผู้นำการศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำแห่งอนาคต มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2562) การศึกษาคาทอลิกเป็นทางเลือกของสังคมไทย โดยจัดการศึกษาแบบคาทอลิก ที่มุ่งเน้นงานอภิบาล และการอบรมหล่อหลอมนักเรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและจิตวิญญาณด้วยจิตตารมณ์แห่งพระวรสาร เพื่อให้นักเรียนดำเนินชีวิตบนหนทางของความเป็นหนึ่งเดียวกันกับผู้อื่น และสร้างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อเป็นฐานในการประกาศข่าวดีแห่งความรักของพระเจ้า ซึ่งนำความรอดพ้นสู่ชีวิตนิรันดร์เป็นสนามในการเผยแผ่ธรรม ด้วยกระบวนการศึกษาที่สร้างนักเรียนให้มีจิตอาสาและเป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลงในสังคม ด้วยอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก BE ALL TO ALL “เราจะเป็นบุคคลเพื่อผู้อื่น เราจะเป็นทุกอย่างสำหรับทุกคน” อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกยังเป็นที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ดำรงไว้พร้อมพัฒนาให้ดีขึ้น ในแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของการศึกษาคาทอลิก คือ การยึดมั่นในการจัด

การศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกที่มีพระเยซูคริสต์เป็นศูนย์กลาง และทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการสอนคุณค่าพระวรสาร ควบคู่กับการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพที่พระเจ้าประทานให้ กำหนดให้ครูเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกได้อย่างเด่นชัด เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกได้ ซึ่งเรียกร้องให้ทุกสถานศึกษาภายใต้การควบคุมดูแลของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด (ฝ่ายการศึกษา อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2560)

การศึกษาคาทอลิกมีพันธะผูกพันในการให้การศึกษอบรมกระตุ้นให้นักเรียนฝึกฝนสติปัญญา โดยอาศัยการทำความเข้าใจและมีความคิดสร้างสรรค์ ช่วยนักเรียนให้สามารถค้นหาความหมายและสัจธรรมจากประสบการณ์ของตน (สมาคมสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2556) โรงเรียนคาทอลิกจัดการศึกษากล่อมเกลาด้านจิตวิญญาณให้กับเด็ก ค้นหาวิธีการและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คงไว้ซึ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ (วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์, 2553) นำนักเรียนให้พัฒนาบุคลิกภาพ เพิ่มพูนวุฒิภาวะสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและจิตวิญญาณที่มีดุลยภาพ ผสมกลมกลืนกันในความเป็นมนุษย์แท้ ให้การหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกมิติ (สมาคมสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2556) หล่อหลอมให้นักเรียนเป็นผู้มีความรัก ความเมตตา เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น นักเรียนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ดำรงตนอยู่ในความจริง กล่าวหาสิ่งที่ทำสิ่งที่ถูกต้องและเที่ยงตรง เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณ ตระหนักในความดีที่ผู้อื่นมอบให้ตน พร้อมตอบแทนคุณในทุกโอกาสพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามศักยภาพ (สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2555) และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของการศึกษาดังกล่าว จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาองค์กร เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน กระตุ้นจูงใจให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่น และยึดปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กัญชพร ศรีมณี, 2556)

การจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายการศึกษาคาทอลิกโดยตระหนักว่าโรงเรียนเป็นทางเลือกของสังคมไทยที่จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกเป็นสำคัญ แต่ในขณะที่สภาการศึกษาคาทอลิกได้สังเคราะห์สภาพของโรงเรียนคาทอลิกพบว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคมที่ก้าวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งสังคมนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยมจนทำให้ศีลธรรมเสื่อมถอยลง การทวีความเหลื่อมล้ำทางสังคมการขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีความขัดแย้งทางความคิด การขาดวิสัยทัศน์ร่วม 2) ด้านเด็กและเยาวชนมีสภาพครอบครัวแตกแยก ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความรักความอบอุ่น ขาดโอกาสได้รับการหล่อหลอมจากสถาบันครอบครัว ขาดการเคารพสิทธิเสรีภาพต่อผู้อื่น และขาดทักษะในการดำเนินชีวิต และ 3) ด้านการบริหารโรงเรียนคาทอลิกที่ก้าวตามกระแสสังคมมุ่งการแข่งขันด้านวิชาการเพื่อแสวงหาชื่อเสียงจนลดทอนคุณค่าตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ผู้บริหารในโรงเรียนคาทอลิกจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพต้องปรับเปลี่ยนการบริหารในยุคปัจจุบันให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีเปลี่ยนแปลงมากขึ้นด้วย

อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ถือเป็นลักษณะเฉพาะอันเป็นพื้นฐานมาจากคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกและพระเยซูคริสตเจ้า ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งครบ ทั้งด้านวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม “การเป็นผู้นำ” หรือ “การนำการเปลี่ยนแปลง” เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้นำ ผู้บริหารและของครูอาจารย์การเป็นผู้นำหรือการมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลสูง มีความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นและเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการจะนำการเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่เป้าหมายสิ่งที่ดีกว่าและที่สำคัญที่สุดคือ ผู้นำจำเป็นต้องริเริ่มเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างก่อน ดังนั้น เมื่อผู้นำจะต้องนำการเปลี่ยนแปลงในองค์กร หรือในโรงเรียน ทั้งตัวผู้นำครูหรืออาจารย์ และคนอื่น ๆ ในองค์กร ควรจะต้องเข้าใจเหตุผลว่าทำไมองค์กรต้องมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากองค์กรเป็นระบบเปิด จึงได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก ในปัจจุบันองค์กรต่างๆ ได้รับผลกระทบและต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้นำควรที่จะต้องตระหนักถึง ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงปัญหาการขาดจริยธรรม โดยเฉพาะจริยธรรมของผู้นำ นอกเหนือจากนั้นได้มีนักวิชาการที่ชี้ให้เห็นว่า อารยธรรมของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเป็นการเปลี่ยนสภาพ (Transformation) ไม่ใช่แค่การเปลี่ยนแปลง (Change) แบบเล็ก ๆ น้อย ๆ เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคแรกสุด คือยุคของการล่าสัตว์หาอาหาร เปลี่ยนไปสู่ยุคที่สอง คือยุคของเกษตรกรรม เข้าสู่ยุคที่สาม คือยุคของอุตสาหกรรม และยุคที่สี่ คือยุคของการทำงานโดยอาศัยข้อมูลและความรู้ซึ่งเป็นยุคในปัจจุบัน และนักวิชาการได้ทำนายว่า ยุคอนาคตที่กำลังจะมาถึงคือยุคแห่งปัญญา (Wisdom) หรือยุคแห่งจิตวิญญาณ (Spirituality) จากสภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ประกอบกับการเกิดวิกฤตในด้านจริยธรรมของผู้นำเพิ่มมากขึ้น รวมถึงคนในสังคมละทิ้งจริยธรรม ไม่สนใจคุณค่าความหมายของการเป็นมนุษย์ ไม่รู้จักหรือไม่สนใจเรื่องจิตวิญญาณ แต่สนใจความต้องการหรือผลประโยชน์ส่วนตน มากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม ส่วนผู้นำหรือผู้บริหารก็สนใจแต่เรื่องผลประโยชน์ของตนหรือขององค์กรเท่านั้น หรือมีเป้าหมายสูงสุดขององค์กรก็คือผลกำไร หรือผลประโยชน์ในรูปของเงินแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งผลสุดท้าย จึงได้เริ่มมีการตระหนักว่าคนหรือผู้นำหรือผู้บริหารแบบนี้ องค์กรหรือสังคมแบบนี้จะไปไม่รอด หรือไม่สามารถประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ แต่กลับส่งผลกระทบทางลบ เกิดปัญหาและวิกฤตการณ์เป็นผลกระทบต่อ ๆ กันตามมามากมาย(สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2562)

อัตลักษณ์ของความเป็นผู้นำคาทอลิก เพื่อนำมาสังเคราะห์สาระสำคัญเชื่อมโยงกับมุมมองพื้นฐานด้านการจัดการศึกษาตามสมณกระทรวงการศึกษาคาทอลิกว่าด้วยโรงเรียนที่นำเสนอบทบาทใหม่ที่สำคัญของการเป็นนักการศึกษา อันได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อเสริมสร้างพระศาสนจักรด้วยความมูมานะ ความชำนาญทางเทคนิค ร่วมมือเสริมสร้างสิ่งทั้งหลายให้สมบูรณ์ขึ้น เพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2) เป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้มีสมรรถนะเพื่ออุทิศความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การลงมือทำงานด้วยความตั้งใจกระตือรือร้นอย่างเต็มความสามารถ 3) เป็นความสามารถในการมองเครื่องหมายแห่งกาลเวลา กล่าวเผชิญต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซับซ้อนหลากหลายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 4) มี

ความสามารถในการสื่อสารความจริง 5) มีความสามารถในการไตร่ตรองที่มุ่งมั่นหล่อหลอมบุคคลให้เป็นผู้มีคุณธรรมตามคุณค่าพระวรสาร มีความรับผิดชอบ สามารถตัดสินใจเลือกอย่างอิสระและถูกต้องได้ และ 6) มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง และนำประสบการณ์ของตนมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมและสร้างจิตสำนึกต่อสังคม (Catholic Education Council of Thailand, 2014)

ดังนั้น ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกมี บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการในสถานะที่โลกเปราะบางเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การรับฟังและไตร่ตรองเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเข้าใจผู้อื่น เพื่อจะช่วยเหลือเยียวยาให้บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ที่มีความกังวล ได้มีการตระหนักรู้และสามารถเข้าใจความไม่แน่นอนตรง สามารถโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการใช้อำนาจบังคับ มีความสามารถในการมองเหตุการณ์ในอนาคตและรู้แนวโน้มของสถานการณ์ในอนาคตโดยอุทิศตนเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เข้าใจยากให้เป็นการตระหนักรู้ทำให้มีความรัก ความไว้วางใจ ความรับผิดชอบ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้นำการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารในยุคปัจจุบันให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีเปลี่ยนแปลงมากขึ้นด้วย อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก

ภาวะผู้นำในยุค BANI World

ความเป็นผู้นำเป็นบทบาทหน้าที่นำพาความสำเร็จไปสู่เป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำจึงเป็นทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในการบริหารจัดการงาน การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 (COVID-19) เป็นสาเหตุสำคัญในการเปลี่ยนแปลงจากความผันผวนไปสู่ความเปราะบาง ในการเรียนรู้ผู้นำองค์กรจึงต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ของความเป็นโลกที่เปลี่ยนผัน หมดยุค “VUCA World” เข้าสู่ยุค BANI World โลกที่เต็มไปด้วยความผันผวนไปสู่ความเปราะบาง ยากจะคาดการณ์เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันไม่ทันตั้งตัว มีความไม่แน่นอนสูงทำให้เต็มไปด้วยความวิตกกังวล ไม่ชัดเจน ยากจะอธิบาย มีความซับซ้อนสูงแบบไม่มีใครคาดคิด มีปัจจัยมากมายที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ และมีความคลุมเครือเข้าใจยาก ภาวะผู้นำทางการศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดในการจัดการศึกษาและเตรียมพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลงที่มีอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะของความเป็นพลโลกในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกจึงควรมีคุณสมบัติและสมรรถนะในตนเองเพื่อรับมือกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนผัน ใน 9 ประการ ดังนี้ 1). มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ 2). มี Mindset ในการทำงาน มองโลกและมีทัศนคติที่ดีภายใต้พื้นฐานแห่งความเป็นจริง 3). มีความทันสมัยติดตามและรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น 4). มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 5). มีสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม 6). มีความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัว 7). มีความเชื่อมั่นในตนเองสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในทีม 8). มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ 9). มีความสามารถในการ

การจัดลำดับความสำคัญของวิกฤติต่าง ๆ ซึ่งย่อมจะมั่นใจได้ว่าผู้นำทางการศึกษาจะสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมากด้วยคุณภาพอย่างแน่นอน (เจริญ ภูวิจิตร, 2565)

ผู้นำองค์กรในยุค BANI คำว่า BANI World มักถูกนำมาใช้ในบริบทที่เกี่ยวกับการพูดคุยเกี่ยวกับความท้าทายและความซับซ้อนในสถานะปัจจุบันของโลกและสังคม โดยเน้นถึงความปรับตัวและความสำเร็จในการเผชิญกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในโลกในยุคปัจจุบัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนตนเองให้มีภาวะผู้นำที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่เสมอ ผู้นำองค์กรต้องดำเนินการตามพันธกิจและความรับผิดชอบของแต่ละองค์กร มุ่งไปในทิศทางเดียวกันในโลกของ BANI และเตรียมพร้อมตั้งรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการวางแผนเตรียมไว้สำหรับจัดการในโลก BANI ซึ่งอาจจะเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ผู้นำองค์กรต้องมีความคล่องตัวตลอดจน มีภูมิคุ้มกันที่จะรับมือกับสถานการณ์ในยุค BANI world ด้วยเหตุนี้ ในส่วนของการจัดการศึกษาในโลกยุค เปราะบาง ผู้นำทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลงตัวเองให้มีบทบาทภาระหน้าที่ในการนำการเรียนรู้ ส่งเสริมกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อรองรับสถานการณ์โลกยุคเปราะบาง กังวล ไม่เป็นเส้นตรง เข้าใจยาก อดีตเราอาจจะพอทำนายได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นแต่ในขณะนี้เราไม่อาจรู้ว่าภายในปีหน้าหรือปีนี้จะมียะไรเกิดขึ้นเพราะการเปลี่ยนแปลงนับจากนี้ไปล้วนเต็มไปด้วยความกังวล ความเปราะบางเรากำลังอยู่ในโลกของ BANI World ซึ่งหากนำมาพิจารณาในสถานการณ์โลกปัจจุบันนับเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นมากที่จะต้องใส่ใจ เพราะการที่องค์กรจะอยู่รอดภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วเช่นนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำองค์กรจะต้องรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง (อนิรุทธิ์ ตูลสุข, 2566)

ภาวะผู้นำทางการศึกษาในโลกยุคเปราะบางเช่นนี้ ควรมีคุณลักษณะอย่างไรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โลกที่เปราะบาง(B-Brittle) ในวงการการศึกษาไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร โครงการ แผนงานจะมีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวอยู่ตลอดเวลาอันเนื่องมาจากความผันผวนของโลกรอบด้าน แผนระยะยาวหรือแผนที่ไม่มีความยืดหยุ่นจึงอาจจะถูก Disrupt ได้ตลอดเวลา โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล(A-Anxious) จึงนำไปสู่ความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ เมื่อเจอความผิดพลาดในการดำเนินงานบ่อยประสบปัญหาที่ซับซ้อนอาจนำไปสู่สภาวะความสิ้นหวังของบุคลากรและอาจนำองค์กรไปสู่สถานการณ์วิกฤต โลกที่คาดเดายาก(N-Nonlinear) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นเส้นตรง ไม่สามารถคาดเดาแนวโน้มได้ อาจนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่เกินคาดเดา และ โลกที่เข้าใจยาก(I-Incomprehensible) การคาดการณ์อย่างทะลุปรุโปร่งหรือการวางแผนควบคุมให้สิ่ง ต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการอาจจะทำได้ยากเพราะมีความผันผวน พลิกผันอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความสมดุลของสองด้าน คือ ความสมดุลด้านทิศทางองค์กรระหว่าง Growth (การเติบโต) และStability (ความมีเสถียรภาพ) เพื่อให้้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวความสมดุลด้านคน ระหว่าง Productivity (ผลผลิต) และ Engagement (คน) เพื่อให้สามารถบริหารจัดการบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญดังนั้นผู้นำทางการศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถ และ

คุณลักษณะต่างๆที่จะนำพาให้หน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษามุ่งไปสู่ความสำเร็จ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีคุณภาพ (อนิรุทธิ์ ตูลสุข, 2566)

ดังนั้น บทบาทของผู้ที่มีความสำคัญมากในยุค BANI WORLD ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ผู้นำที่เข้ากันได้สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะของนักเรียนในยุคที่ท้าทายนี้ได้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้และปรับตัวตามสภาวะในยุค BANI WORLD เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผู้เรียนที่มีความพร้อมในการเผชิญกับอนาคตที่ไม่แน่นอนและเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความคล่องตัวในการรับมือกับมัน การจะฝ่าฟันวิกฤตจำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางใหม่ๆ เพื่อใช้รับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลักคิดที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่ออยู่กับโลกที่ผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกมุ่งมั่นพัฒนาตนเองในการจัดการศึกษาคาทอลิกอย่างมีคุณภาพในบริบทสังคมใหม่ ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI WORLD จำเป็นต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

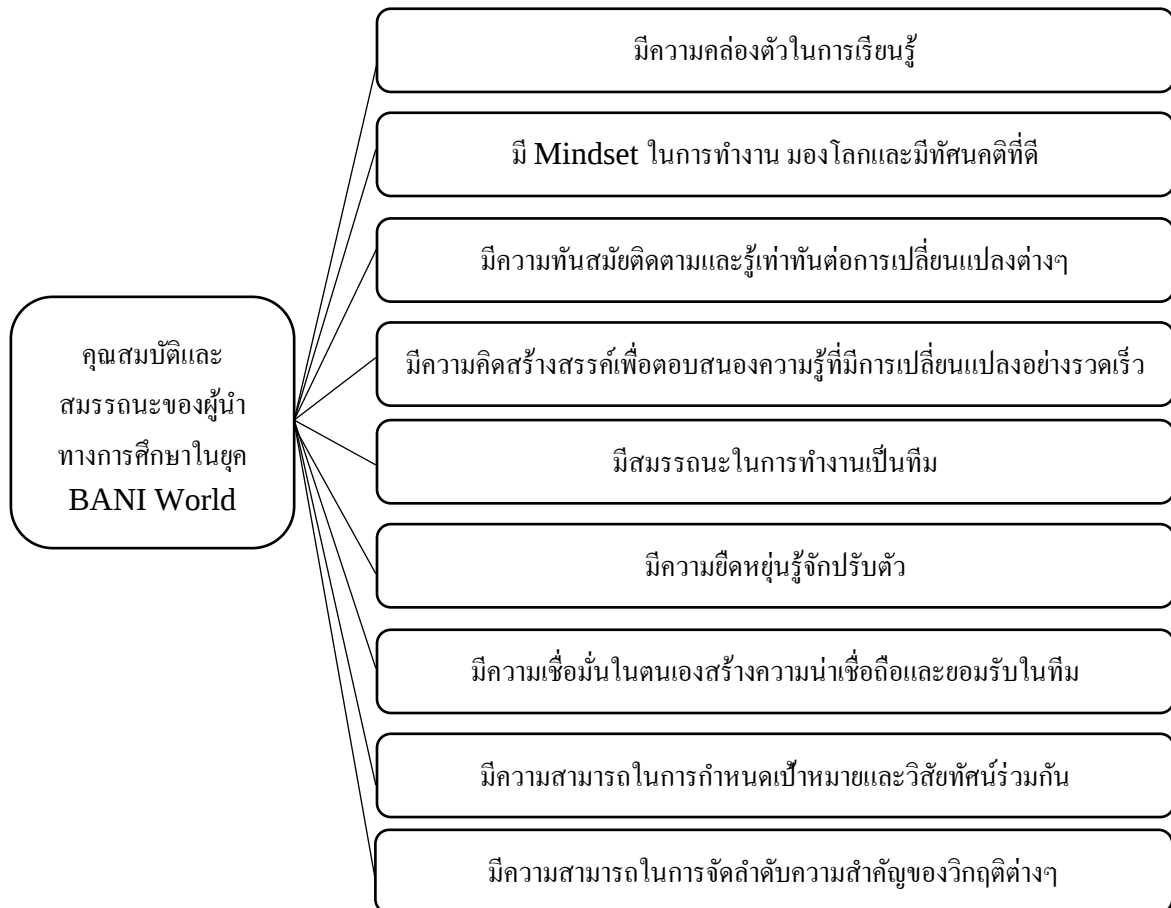
1.มีความคล่องตัว (Agility) ภาวะผู้นำต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาไม่ได้ของสภาพแวดล้อม และต้องสามารถคิดนอกกรอบและสร้างสรรค์แนวทางใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา

2.มีความยืดหยุ่น (Resilience) ภาวะผู้นำต้องสามารถรับมือกับความท้าทายและความเครียดที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็ง และสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว

3.มีความร่วมมือ (Collaboration) ภาวะผู้นำต้องสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

4.มีความมุ่งมั่น (Commitment) ภาวะผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างความศรัทธาและแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI WORLD ยังต้องยึดมั่นในคุณค่าและหลักการของคริสตศาสนา ซึ่งได้แก่ ความรัก (Love) ภาวะผู้นำต้องรักและใส่ใจนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียนทุกคนให้เติบโตและบรรลุศักยภาพสูงสุด ความยุติธรรม (Justice) ภาวะผู้นำต้องให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ และพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สันติภาพ (Peace) ภาวะผู้นำต้องสร้างสันติสุขและความเข้าใจในโรงเรียน และพร้อมที่จะแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI WORLD มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จในยุคที่มีความท้าทายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยภาวะผู้นำจะต้องมีความคล่องตัว ยืดหยุ่น ร่วมมือ และมุ่งมั่น ควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าและหลักการของคริสตศาสนา

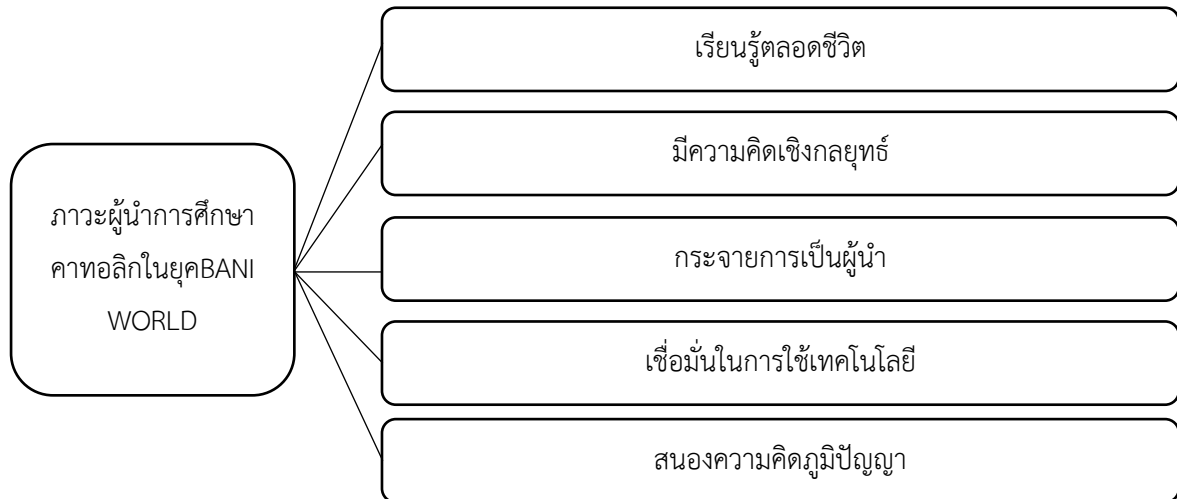
ภาพที่ 1 คุณสมบัติและสมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาในยุค BANI WORLD

ภาวะผู้นำการศึกษาศตวรรษที่ 21 BANI WORLD

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เร็วย่อมมีความได้เปรียบ ดังนั้น ผู้นำทางการศึกษาซึ่งในบริบทของสภาพการศึกษาไทยก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มินักการศึกษาได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นผู้นำทางการศึกษาในยุคใหม่ที่ดี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็น 1) ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเปิดกว้างต่อการเรียนรู้ เตรียมพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ 2) มีความคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวคิดแบบอนาคตที่มีความเป็นไปได้และพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในยุคปัจจุบันเพื่อการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยใช้นโยบาย ระบบ และแนวทางปฏิบัติแบบเดิม 3) กระจายความเป็นผู้นำ

จะทำให้ความเชี่ยวชาญและความรู้สามารถกระจายไปทั่วทุกกลุ่มคน การแบ่งปันความเชี่ยวชาญและความรู้จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่าง นำไปสู่การพัฒนาและช่วยสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ 4) ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และกล้ำที่จะทดลอง ส่งเสริมและเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยี และคิดค้นนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการบริการใหม่ ๆ และ 5) สนองความคิดภูมิปัญญา ต้องระวังอย่าเพิกเฉยต่อความคิดแบบเดิม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ควรเรียนรู้ เชื่อมต่อ และสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจกับผู้ที่มีความคิดและยึดถือวิธีทำแบบเก่า เพราะยังต้องใช้เวลาในการแบ่งปันการเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Youngs, 2020) นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ และเป็นจุดเชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังที่ ปณตนนท์ เถียรประภากุล (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น ผู้นำการศึกษาคาทอลิกยุคBANI WORLD จะต้องมีการตระหนักรู้ในตนเองและการสะท้อนตัวตนสามารถช่วยให้เข้าใจ ลำดับความสำคัญได้ดีขึ้นซึ่งจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน สามารถเลือกใช้ประโยชน์จากจุดแข็ง จุดอ่อน มอบหมายงานที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ขององค์กร พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่และพัฒนาตัวเองได้ตลอดเวลาเมื่อเจออุปสรรคต่างๆ มีกรอบความคิดแบบเติบโต มีภาวะผู้นำตนเอง รู้จักบทบาทตนเองในองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน มีทักษะการปรับตัวและทักษะความยืดหยุ่น มองหาโอกาสอยู่เสมอ มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ จะช่วยให้องค์กรนั้นผ่านวิกฤตไปได้ มีทักษะการจัดการความเครียด และการดูแลตัวเอง มีทักษะที่สามารถช่วยผลักดันทีมไปสู่ผลลัพธ์ที่ดี รู้จักการบริหารเวลา และจัดการพลังในตัวเองได้ มีทักษะการสื่อสาร และการฟังอย่างตั้งใจเพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจและทำให้ทีมรู้สึกว่าเขามีความสำคัญ ลดการสื่อสารที่ผิดพลาด ช่วยแก้ไขข้อขัดแย้งและสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนกัน มีทักษะในการจัดการความขัดแย้งและแก้ปัญหา สามารถนำทีมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างเต็มตามศักยภาพ ส่งผลต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ภาพที่ 2 ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI WORLD

บทสรุป

ภาวะผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership) ในยุค BANI World นั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางใหม่ในการรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลักคิดที่จะนำไปปรับใช้เพื่ออยู่กับโลกที่เปราะบาง(B)อยู่ตลอดเวลา คือการสร้างโครงสร้างการทำงานให้แข็งแกร่งและมีทักษะการกลับสู่ความปกติ เมื่อล้มเหลว(capacity and resilience) เช่น การกระจายอำนาจในโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สำหรับการรับมือกับความกังวล(A) มีความเข้าใจและมีความเห็นอกเห็นใจกับสถานการณ์(empathy and mindfulness) ผู้บริหาร ส่งเสริมการดูแลสภาพจิตใจของครู นักเรียน และบุคลากรให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ จนสามารถคลายความกังวลลงไปได้ การคาดเดาไม่ได้(N) ผู้บริหารต้องประเมินบริบทพร้อมปรับตัว (context and adaptability) ให้สามารถก้าวผ่านและเดินหน้าต่อไปให้ได้ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการประเมินบริบท คือ การรับฟังเสียงของผู้ปฏิบัติงาน ผ่านกิจกรรม PLC และ ความท้าทายสุดท้ายคือ ความเข้าใจยาก (I) ของสถานการณ์โลกจำเป็นต้องใช้ความโปร่งใสในการดำเนินงานและการใช้สัญชาตญาณ (transparency and intuition) ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ แนวทางที่จะทำให้เกิดการเสนอทางออกหลากหลายและการตัดสินใจแก้ปัญหาพร้อม คือ การแบ่งปันข้อมูลอย่างโปร่งใส ให้กับทีมผู้ปฏิบัติงานจะช่วยให้เพิ่มความมั่นใจในการดำเนินงานท่ามกลางความโกลาหลของโลกที่เราไม่สามารถควบคุมและเข้าใจได้ การเตรียมพร้อมและทักษะการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนอย่างไร ผู้บริหารรวมถึงบุคลากรที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ทักษะการปรับตัวของผู้นำแห่งอนาคต โดยการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ และผลักดันไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- กัญชพร ศรมณี. (2556). การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อประสิทธิผลขององค์การยุคการเปลี่ยนแปลง.
วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 19(1), 85-86
- จิราเจต วิเศษดอนหวาย. (2565). ลาก่อน VUCA มาแล้ว BANI : ชวน ผอ. ปรับตัวและโรงเรียนให้ทันการ
เปลี่ยนแปลง. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 30 ตุลาคม 2566). จาก <https://www.educathai.com>
- เจริญ ภูวิจิตร. (2565). ภาวะผู้นำทางการศึกษาโลกยุคผันผวน. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 30 ตุลาคม 2566).
จาก <http://www.nidtep.go.th>
- ไทยโพสต์. (2565). ปลัด ศธ.ชี้โลกเข้าสู่ยุค BANI World รวมความปั่นป่วนไว้มทั้งหมด กระทบการศึกษา
โดยตรงมอบนโยบายรับมือยุคเรียนรู้ถดถอย. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 30 ตุลาคม 2566). จาก
<https://www.thaipost.net>
- ปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. *Veridian E-Journal*, 11(2), 1994-2013.
- ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. (2563). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2567) จาก
<http://conference.edu.ksu.ac.th>
- ฝ่ายการศึกษา อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2560). แผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ
ปี พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ.
- พระมหาอำพล ชัยสารีและคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความเชื่อมั่นใน
ตนเอง. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 30 ตุลาคม 2566). จาก <https://so06.tci-thaijo.org>
- วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์. (2553). เพื่อกล่อมเกลานักเรียนให้เป็นคนดี เก่ง เป็นสุข และมีชีวิตเพื่อผู้อื่น. ใน
การศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย สิงหาคม 2552-กรกฎาคม 2553. กรุงเทพฯ: สมาคมสภา
การศึกษาคาทอลิก (ประเทศไทย).
- สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2555). ก้าวไปข้างหน้าด้วยอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ปี ค.ศ.
2012-2015. กรุงเทพฯ: สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย.
- สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2556). อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก (ฉบับปรับปรุงค.ศ. 2013).
กรุงเทพฯ: สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย.
- สภาการศึกษาคาทอลิก. (2558). ตลอดกาลนิรันดร์ 350 ปีการศึกษาคาทอลิกไทย. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์
พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2562). การศึกษาคาทอลิกในโลกอนาคต ปี ค.ศ. 2019-2023.
กรุงเทพฯ: สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). ภาวะผู้นำเฝ้าบริการ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัย.
ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.

- อนิรุทธิ์ ตูลสุข. (2565). *จาก VUCA world สู่ BANI WORLD*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 มกราคม 2566).
จาก <https://www.coachforgoal.com>
- Brodie, Victoria Kimball. (2019). *Disrupted Leadership: Strategies and Practices Of Leaders In A VUCA World*. (Online) (Quoted on 30 October 2023). from
<https://www.researchgate.net>
- Catholic Education Council of Thailand. (2014). *Going forward with identity catholic education, an Introduction to catholic education*. Bangkok: Assumption.
- Coopersmith, Kewin. (2022). *Personal Development Planning and Vertical Leadership Development in a VUCA World*. (Online) (Quoted on 30 October 2023). from
<https://scholar.valpo.edu>
- Fiedler, F. E. (1967). *A theory of leadership effectiveness*. New York: McGraw-Hill.
- Latif, Suzana Abd & Ahmad, Mohd Amir Shaukhi. (2020). *Learning Agility Among Educational Leaders: A VUCA-Ready Leadership Competency?*. (Online) (Quoted on 30 October 2023). from <https://www.researchgate.net>
- Nurbantoro, E. (2021). Strategic leadership in the VUCA era: Challenges facing COVID-19. *Academia Letters*, 2570.
- Parekh, Milonee. (2022). *Business Acumen: A much-needed Skill in the BANI world*. (Online) (Quoted on 30 October 2023). from <https://knolskape.com>
- Youngs, H. (2020). *6 things education administrators in the digital age should have and applied*. (Online) (Quoted on 30 October 2023). <https://today.line.me/th/v2/article/o7lyRP>